

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15.12.1983, sp. zn. Clpj 64/83, ECLI:CZ:NS:1983:CLPJ.64.1983.1

Číslo: 24/1984

Právní věta: Jestliže došlo k osvojení dítěte manžely jako jejich společného dítěte (§ 66 odst. 1 zák. o rod.), lze toto osvojení zrušit podle ustanovení § 73 odst. 1 zák. o rod. i jen v části týkající se vztahu osvojence k jednomu z dosavadních dvou osvojitelů, a to k návrhu osvojence nebo k návrhu alespoň jednoho z osvojitelů. V řízení o tomto návrhu na zrušení osvojení jen ve vztahu k jednomu z osvojitelů nejsou rodiče osvojence účastníky tohoto řízení.

Soud: Nejvyšší soud ČSR

Datum rozhodnutí: 15.12.1983

Spisová značka: Clpj 64/83

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Osvojení, Řízení před soudem, Rozhodnutí soudu, Účastníci řízení

Předpisy: 94/1963 Sb. § 66 odst. 1

§ 185

§ 73 odst. 1

§ 74 odst. 2 99/1963 Sb. § 181 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V soudní praxi není uplatňován jednotný výklad ustanovení § 73 odst. 1 zák. o rod. v tom případě, když podle ustanovení § 66 odst. 1 zák. o rod. manželé osvojili dítě jako společné. Z toho, že zákon o rodině 1) právě jen manželům dovoluje osvojení dítěte jako společného a že tím vzniká v nové rodině vztah zcela obdobný vztahu mezi rodiči a dětmi, se někdy dovozuje, že jde o nedělitelný osvojitelský vztah, který ani v případě rozvodu manželství společných osvojitelů nelze zrušit jen u jednoho z těchto osvojitelů, nýbrž že je možné zrušit takové osvojení pouze jako celek, a to k souhlasnému návrhu obou osvojitelů nebo k návrhu osvojence podanému proti oběma osvojitelům. K odůvodnění tohoto výkladu se obvykle poukazuje i na to, že při částečném zrušení osvojení by nebylo důsledně možné realizovat zákonné důsledky zrušení osvojení, uvedené v ustanovení § 73 odst. 3 zák. o rod., totiž obnovení vzájemných práv a povinností mezi osvojencem a jeho původní rodinou a obnovení jeho původního příjmení.

Tento právní názor nemá oporu v zákoně.

Z ustanovení § 66 odst. 1 zák. o rod. vyplývá, že jako společné dítě nemohou osvojit dítě dvě osoby,

které nejsou manžely. Neplatí však z něho, že tímto osvojením manžely je založen nedělitelný osvojecký vztah, který by nebylo možné zrušit jen ohledně jednoho z osvojitelů.

Nedělitelnost osvojení dítěte manžely neplatí ani z ustanovení § 73 odst. 3 zák. o rod. Při výkladu tohoto ustanovení je nutno naopak dovodit, že obnovení vzájemných práv a povinností mezi osvojencem a jeho původní rodinou včetně obnovení jeho dřívějšího příjmení nastává pouze v tom případě, když dochází k úplnému zrušení osvojení ve vztahu k oběma osvojitelům. V případě, že zůstává zachován osvojecký vztah alespoň k jednomu ze dvou osvojitelů (např. při úmrtí jednoho z nich), soustřeďují se práva a povinnosti, které by jinak měli při výchově dětí rodiče, u toho osvojitele (§ 63 odst. 1, věta druhá, zák. o rod.) a není důvod k obnovení vztahů k dřívější rodině.

Zákon o rodině nevyklučuje osvojení osamělou osobou; ustanovení § 74 odst. 2 zák. o rod. (ve znění čl. I bod 5 zákona č. 132/1982 Sb.) to připouští výjimečně i u osvojení nezrušitelného. V takovém případě má dítě pouze jediného osvojitele, který mu nahrazuje oba rodiče. Stejný případ nastane, dojde-li zejména v důsledku rozvodu manželství osvojitelů, kteří v průběhu manželství osvojili dítě jako společné, ke zrušení osvojení ve vztahu k jednomu z obou osvojitelů. Pokud by se připouštěla možnost zrušit takové osvojení pouze jako celek u obou osvojitelů a jeden z nich by chtěl zůstat nadále osvojitелеm, musel by podat nový návrh na osvojení.

Je proto třeba dospět k závěru, že osvojení společného dítěte manžely lze zrušit podle ustanovení § 73 odst. 1 zák. o rod. i jen v části týkající se vztahu osvojenice k jednomu z dosavadních dvou osvojitelů. Při tom bude věcí posouzení konkrétního případu v tom smyslu, zda je dán důležitý důvod ke zrušení osvojení u jednoho ze dvou dosavadních osvojitelů a zda by tím nedošlo pouze k jednostrannému a neodůvodněnému zproštění jednoho z osvojitelů jeho vyživovací povinnosti a u osvojenice i k nežádoucí ztrátě práv, a to nejen vůči tomuto osvojiteli, ale i vůči jeho příbuzným (§ 63 odst. 1, věta první, zák. o rod.). Zrušení osvojení ve vztahu k jednomu ze dvou osvojitelů má dalekosáhlejší účinky než např. úmrtí jednoho z těchto osvojitelů, při němž osvojenec zůstává zákonným dědicem po tomto osvojiteli a neztrácí ani zákonná dědická práva vůči příbuzným osvojitele, ale ani případné právo na výživné proti předkům tohoto osvojitele, kdyby potřeby osvojenice nemohl dostatečně zajišťovat zbývající osvojitel (§ 88 odst. 1, 2 zák. o rod.).

Protože pak s ohledem na ustanovení § 73 odst. 1 zák. o rod. nelze zrušit osvojení bez návrhu osvojenice nebo osvojitele a protože s ohledem na ustanovení § 73 odst. 2 zák. o rod. lze zrušit osvojení dohodou mezi osvojitелеm a osvojencem teprve tehdy, dosáhl-li osvojenec zletilosti, je nutno dovodit, že zrušení osvojení pouze ve vztahu k jednomu z osvojitelů je přípustné (nejde-li o návrh osvojenice nebo o dohodu sepsanou soudem po jeho zletilosti) jen na návrh alespoň jednoho z osvojitelů. Není přitom podmínkou, aby návrh byl podán tím z osvojitelů, u něhož má být zrušen osvojitelský vztah. Soud může zrušit osvojitelský vztah i v případě nesouhlasu tohoto osvojitele, jsou-li pro takové rozhodnutí dány důležité důvody, zejména jsou-li zde takové okolnosti, za nichž osvojení nemůže plnit ve vztahu mezi osvojencem a jedním z osvojitelů své poslání.

Z uvedeného výkladu vyplývá zároveň, že ačkoliv ustanovení § 185 o. s. ř. odkazuje pro řízení o zrušení osvojení i na přiměřené použití ustanovení § 181 odst. 1 o. s. ř., které za účastníky řízení označuje i rodiče osvojeného dítěte, nelze dovodit jejich účast v řízení o návrhu, domáhajícím se toho, aby osvojení bylo zrušeno jen ve vztahu k jednomu z osvojitelů, když tu nedochází k obnovení jejich rodičovských práv a povinností.

1) zákon č. 94/1963 Sb. (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 66/1983 Sb.).